

АМОРТИЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

ас. Карпенко І. В., студентка гр. Ф-91 Буланда О. С.

Обґрунтована амортизаційна політика підприємств є чи не найважливішою умовою ефективного оновлення та модернізації фізично й морально зношених засобів праці. На превеликий жаль, через недосконалий механізм нарахування амортизації, який застосовувався в Україні протягом липня 1997-го — березня 2010 р проблеми формування джерела коштів для своєчасного оновлення довгострокових активів не лише не були розв'язані, а й істотно загострилися. Втім, на данному етапі нарахування податкової амортизації кардинально зміниться.

Із прийняттям Податкового кодексу попередній недосконалий механізм нарахування амортизації в податковому обліку був скасований, а оновлений порядок — істотно наближений до правил і процедур, котрі застосовуються в бухгалтерському обліку, що вже саме по собі є позитивним. Окрім того, платники податку на прибуток отримали значно більше свободи при визначенні суми амортизаційних відрахувань (обрання методу нарахування амортизації, визначення терміну служби основних засобів, їх ліквідаційної вартості тощо), а отже й можливість впливати на величину об'єкта оподаткування, суму податку на прибуток, скористатися ефектом податкової економії, який широко використовують розвинуті країни сучасного світу.

Відповідно до розділу 3 "Податок на прибуток" Податкового кодексу України суб'єктам оподаткування запропоновано п'ять методів нарахування амортизації: прямолінійний, виробничий, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивний. Окрім того, для малоцінних необоротних матеріальних активів і бібліотечних фондів нарахування амортизації може проводитися за одним із двох варіантів: 50 % першому місяці використання об'єкта та 50 % у місяці вилучення об'єкта зі складу активів або 100 % вартості в першому місяці використання об'єкта.

Згідно із прямолінійним методом сума амортизації об'єкта за кожен рік його експлуатації лишається незмінною, що робить цей метод надзвичайно простим у застосуванні, але водночас не дає змоги врахувати рівень інтенсивності використання того чи іншого основного засобу, ступінь його морального зносу та повною мірою скористатися ефектом податкової економії. Даний метод доцільно застосовувати щодо пасивної частини основних засобів: будівель і споруд, меблів, інших засобів, які не беруть безпосередньої участі у виробничому процесі.

Виробничий метод нарахування амортизації побудований на врахуванні рівня інтенсивності використання засобів праці у відповідний період часу, а тому надає можливість максимально точно визначити ступінь зношеності засобів праці та відповідну йому належну до відшкодування величину їх вартості. В такому контексті даний метод може бути визначений як найбільш ефективний і обґрунтований. Разом із тим, оскільки в ряді випадків визначити інтенсивність використання засобів праці неможливо (щодо тих самих будівель, споруд, меблів), а застосування методу вимагає додаткового обліку, витрати на ведення якого можуть перевищувати очікувані вигоди від його запровадження, то й використання виробничого методу на практиці буде обмеженим. Водночас цей метод, як і попередній, не дає змоги врахувати ступінь морального зносу основних засобів та скористатися ефектом податкової економії.

Три останні методи нарахування амортизації, незважаючи на різні назви й алгоритми обчислення суми амортизаційних відрахувань, мають одну спільну рису, що робить їх фактично тотожними у використанні: усі вони є прискореними за своєю сутністю та передбачають значно більші суми амортизації в перші роки експлуатації об'єктів і, відповідно, істотно менші наприкінці терміну їх корисного використання. І хоча дані методи мало пов'язані з реальним ступенем зношеності основних засобів, а тому найменше відповідають економічній сутності амортизації, саме вони допомагають суб'єкту господарювання — платникові податку на прибуток — мінімізувати втрати від морального зносу та отримати ефект податкової економії.

Кардинальна зміна механізму нарахування амортизації для визначення оподаткованого прибутку, запроваджена Податковим кодексом, його наближення до вимог бухгалтерського обліку означає визнання та приєднання України до найкращих стандартів світової практики в частині формування політики оновлення засобів праці (здійснення реальних інвестицій).

Відмова від нарахування амортизації за методом спадного залишку та перехід до застосування нових методів нарахування амортизації сприятиме своєчасному відшкодуванню вартості основних засобів, що задіяні у виробничому процесі, та формуванню джерела коштів для їх оновлення.

Завдяки наданню суб'єктам оподаткування права застосовувати методи прискореної амортизації вони зможуть скористатися ефектом податкової економії: суми відстроченого податку на прибуток стануть для підприємств додатковим безоплатним джерелом фінансування їхньої діяльності та передумовою подальшого зростання.